

Ljiljana Šarac

Đurđevim
stopama

■ Laguna ■

Copyright © 2021, Ljiljana Šarac
Copyright © ovog izdanja 2021, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za mene je Smederevo – moj brat Darko!

Slavice, lako je meni kad imam tebe!

1

Zid ruši vlaga, a čoveka briga.

Probudio me je nepoznat zvuk nalik kuckanju detlića. Otvorio sam oči i obreo se u mraku gustom kao testo. Nisam znao gde sam, ni šta se oko mene dešava.

Drhtao sam, tresući se od jeze. Bio sam sklupčan na ležaju od grubo tesanih dasaka, prekrivenim slamom koja je trebalo da me zaštiti od hladnoće.

Izoštrenih čula u pomrčini usredsredio sam se na zvuk koji se iznova ponavljao.

Užas me je preplavio kada sam shvatao da to glasno cvokoću moji zubi.

Nasumice sam posegao rukom i udario u hladan zid. Pažljivo sam ispružio desnicu i samo presekao prazan prostor. Spustio sam šaku do ivice kreveta, a potom i poda. Kada sam dotakao sklizak patos, bol je sevnuo tako snažno da sam zaječao kao ranjena zver.

Prineo sam šaku usnama i dotakao grubu, krvlju natopljenu, tkaninu.

Ošamućen, promrzao, pod vrućicom koja mi je drobila i poslednje ostatke nekadašnje snage, upinjah se da odgonetnem gde sam i šta mi se dogodilo te sam završio na ovakvom mestu.

Zažmurio sam ponovo, kao da očekujem da se osvedočim da ružno sanjam, pa nanovo otvorio oči. Tama je zaposela sve oko mene i počela da mi se zlokobno uvlači u misli i dušu...

Nespreman da se prisetim ičeg suvislog što je prethodilo ovom neslavnom položaju, pomislio sam da mora da sam izgubio razum. Onaj ko ima više od osamdeset leta, zasigurno može tako nešto da očekuje.

Ali zašto sada? I kako tako iznenada? I zar nema baš ničega što bi bilo kopča sa prethodnim životom?

Bol koji je sevnuo od šake do lakta, udario mi je u rame. Bio je tako snažan i neočekivan da sam pao sa nevešto sklepanog kreveta.

Pokušavao sam da se oslonim na levu šaku i uspravim. Nekoliko puta sam proklizao i sručio se kao prazna vreća ili krpena lutka.

Pažljivo, polako, nikuda ne žureći, kleknuo sam i rukom po podu opisao pun krug.

Ne znam šta sam tražio. Možda posudu s vodom, koru hleba, svećnjak ili ništa od svega toga... I dalje sam gajio nadu za koju nije bilo pokrića, da će se nešto iznenada desiti i preokrenuti situaciju u moju korist, kao i mnogo puta do tada... Vrhovima prstiju dotakao sam meko krzno svog ogrtača od jagnjeće kože, bez kog nikuda po hladnom vremenu nisam izlazio već punu deceniju. Posegao sam za njim i povukao ga bliže sebi. Kao da se držim za stablo ili nečiju ruku, privijajući odevni predmet kao da je živ, ustao sam, i klecavo došao do kreveta. Seo sam više po sećanju, nego što sam ga video, mada su oči počele da mi se privikavaju na tamu.

Ogrnuh se. Podigao sam mek i topao okovratnik i u njega uronio lice kao što bi se dete zaklonilo u sigurno majčino krilo.

Toplota je počela da mi struji telom.

Legao sam i sklupčao se kako bih se skoro ceo uvukao pod dragoceni pokrivač. Miris doma, livada, bosiljka, dopro mi je do nozdrva. Udisao sam ga punim plućima, tražeći u njemu utehu i odgovore na pitanja koja su se kovitlala kao roj zolja.

Zima je. Kraj 1455. U Smederevo su svakodnevno dolazili putnici namernici, kao i narod iz okolnih mesta, radi raznih poslova i trgovine. Ne znam ko je i odakle doneo klicu bolesti. Prvi leš su pronašli konjušari. Onda je smrt pokucala na mnoga vrata u predgrađu, da bi se uvukla i u naselje. Kada je jedan od sluga pao na naše oči, morali smo da se suočimo sa najvećim strahom – u prestonici se pojavila kuga.

Sklonili smo se u letnjikovac u Kupiniku.

Nažalost, brzo sam se uverio da nesreća nikada ne ide sama...

Opustio sam se. Popustila mi je pažnja... I zato je sve krenulo po zlu...

Izmožden, načas sam usnuo.

Za dizgine sam vukao uznemirenog čilaša koji se propinjao. Potapšao sam ga po vratu i smirenim glasom, iako se uopšte nisam tako osećao, obraćao mu se s ljubavlju, nastojeći da ga umirim. Mislim da je osetio koliko mi je potreban jer je konačno mirno stao, samo strizavši ušima. Čekao je da ga povedem i izdam komandu.

Okolo nas su se ostali jahači kovitlali u bici do koje je neočekivano došlo.

Sa malom pratnjom, i sinom Lazarom, izašao sam u lov. Kao da su iznikli iz zemlje, na jednoj zaravni, pred nas su iskrslili ratnici sa šlemovima i u oklopima, isukanih mačeva. Bez poklika, bez opomene, nasrnuli su na nas i započeli neravnomernu borbu.

Moji ljudi su se zbili u čvrstom odbrambenom poretku, štiteći mene i Lazara. Prihvatili smo borbu jer drugog izbora nije bilo.

Sejući smrt mačevima kao da su ognjeni, neprijatelji su nas razbili na grupice i nasrtali sa svih strana. Bili smo opkoljeni, od samog početka osuđeni na propast.

Po proplanku su, njišteći, jurcali konji praznih sedala.

Jedna grupa, predvođena Lazarom, probila se levim krilom i nestala mi iz vidnog polja. Odahnuo sam.

Prema meni se ustremio ratnik na konju kome je iz nozdrva izbijao modri plamen, a ispod potkovicica su mu vrcale varnice.

U ruci je držao isukani mač koji se uvijao kao priklještena ljuta zmija.

Osvrnuo sam se i video na desetine njegovih ljudi kako mi zatvaraju odstupnicu. Pretvarali su se pred mojim očima u razjarene aždaje palacavih jezika.

„Nemoj sada, Đurđu, da si neka strina! Nikada to nisi bio!“, procedio sam kroz stisnute zube, videvši trupla vojnika iz pratnje kako leže uokolo.

Nasrnuo sam na protivnika u isto vreme kada i on na mene. Mačevi su nam se sudarili. I izuvijali. Cimao sam rukom da ih raspletim i udarim ponovo, ali je protivnik bio brži.

Bacio je guju i ona me je ugrizla.

Trzao sam i mahao rukom, pokušavajući da se spasem, ali je bila duboko zarila zube u toplo meso između moja dva prsta.

Osetio sam kako mi otrov kola venama...

Probudio sam se, kriknuvši, obliven hladnim znojem.

Drhtavica se vratila, a sa njom i slike od prethodnog dana.

Zaštitnički, kao da želim da proverim da li je izvitopereno sećanje istinito ili lažno, posegao sam i opipao šaku desne ruke. Ispod poveza krutog od skorele krvi, napipao sam samo tri prsta. Dva su mi bila odsečena u zasedi.

Magla se bistrila sa sećanja. Stvari su dolazile na svoje mesto. Znao sam ko je zaslužan za nemio položaj u kome sam se obreo. Znao sam i gde se nalazim, ali zbog toga mi nije bilo lakše. Naprotiv.

Zažalio sam što duže nisam bio u blaženom neznanju. Ovakom ništa dobro nisam mogao da očekujem. Došao je trenutak da i ja pođem Bogu na istinu.

I umesto straha, ljutnje, želje da boravak na zemlji bar još malo produžim, osetio sam samo veliko olakšanje.

Spreman sam. Odlazim i nije mi žao. Davao sam sve od sebe dok sam mislio da nešto mogu da sačuvam, spasem, izmenim, poboljšam, dogovorim, iskupim... Više od mene ništa nije zavisilo.

Nemam snage da se borim. Vreme je da to drugi čine umešto mene. Nije Srpska despotovina samo moja obaveza. Neću je poneti sa sobom na onaj svet.

Život sam uložio da je sačuvam i odbranim. Uspeva sam u tome. Do danas.

Bilo je uspona. Bilo je padova.

Borio sam se, bežao, plaćao, potkupljivao, molio, obećavao, obmanjivao, pristajao da budem obmanut, ali je moj narod znao da sam tu. Uz njega. Da ću otići, ali i naći načina da mu se vratim. Da ne postoje vrata na koja neću pokucati da bih dobio pomoć i njemu olakšao život u bezizlaznom položaju u kome smo se svi našli.

Verovali su mi.

Voleli su me i kada su ginuli, skapavali od kuluka ili gladi, polazili u zbegove, vraćali se na zgarišta.

Jer, samo sam im ja ostao. Zajedno smo postavljali temelje sutrašnjici.

I sada, kada sam spreman da zatvorim oči, i da ih više nikada ne otvorim, strepim, ali ne za sebe, već za njih. Za moje voljene, mučene Srbe koje Bog neprestano iskušava.

Znam da nemam kome da ih ostavim. Svi budući samo će razvlačiti blago koje će od mene preteći. Grabiće se oko trona na koji ne zaslužuju da sednu. Boriće se za prevlast, zaboravljajući na sve drugo. Ubrzaće neminovni kraj.

Nad despotijom će zauvek zaći sunce.

Osećam se krivim, iako će se to desiti kada mene više ne bude.

I u smrti nosiću breme da nisam za narod učinio dovoljno. I stid. I greh.

Oče, delim tvoj neuspeh... Dolazim da zauvek plaćemo krave suze nad zemljom koju smo više od svih voleli i izgubili...

2

Da nije vetrova, pauci bi nebo premrežili.

Čelo je naslonila na hladno staklo prozora automobila. Rasejano je posmatrala predeo koji kao da je bio kadriran u okancu njenog foto-aparata. Sve je titralo od jarke sunčeve svetlosti, a ona je sedela zamišljena. U malom sportskom automobilu osećala se kao u zamci. Imala je želju da zamoli Aleksandra da stane i da se kući vrati pešice. „Bez osvrtnja“, slabašno se osmehnula.

Bila je svesna da neće učiniti ništa slično. Duboko je uzdahnula ne bi li se smirila. Aleksandar je vozio preko osamdeset na sat, iako još nisu izašli iz grada.

„On pravila uvek tumači kako njemu odgovara. Da mu prigovorim, sigurno bi se opravdao time da je prošao špic, da je vozila malo, da radara nema u blizini... Jer – on uvek sve zna najbolje!“ Tiho je uzdahnula. „Ne započinje mi se razgovor. Ionako nas nikuda ne bi odveo...“

Sedela je pored njega, a opet joj je usamljenost zviždala oko ušiju. Osećala je kako joj se grlo steže. Suze su joj se skupljale u uglovima očiju. Treptala je da ih odagna i park pored kog su prošli videla kao kroz maglu.

Retko je išla uz Ustaničku, a još ređe Smederevskim putem. Prizemne kuće su se nizale kao lego kocke. Ličile su joj na vagonne nekog dugog voza.

Oduvek je bolje pamtila vizuelne poruke nego verbalne. Stidljiva po prirodi teško se otvarala, malo govorila. Dok su deca ispred zgrade vozila bicikle i rolere, ona je na betonu stvarala čitave svetove kredama u boji. U svojoj sobi bi se popela na stolicu i sa prozora na trećem spratu posmatrala crteže. Više je tako naučila o promeni perspektive, nego na studijama.

Njene drugarice su maštale da postanu glumice. I sama je volela da stvara, ali tako da bude zaklonjena od tuđih pogleda. Plašila se publike. Nikada nije pristajala da nastupa na priredbama.

– Nisam ja za to – inače poslušna i vredna, odbila je nastavnicu.

– Radiću nešto što će svi moći da vide i u tome uživaju, a da i ne znaju da sam ja zaslužna za to... – poverila se stricu na početku osmog razreda.

Rasute pažnje, s mesta suvozača čitala je priču ispisanu duž puta. Kao u kaleidoskopu preslagale su se slike.

„Stižu me sjećanja...“, čulo se sa radija.

Već neko vreme je život posmatrala samo kroz prozor. Sve zanimljivo dešavalo se negde napolju. Pokušavala je da se izbori sa nesrećom koja ju je zadesila.

„Nikako da naučim da od mene ljudi samo odlaze...“

Prethodna godina donela joj je razoran gubitak. I inače usamljena, nametnula je sebi samoizolaciju. Ostala je u kontaktu samo sa najvažnijim poslovnim partnerima.

Više od dvadeset godina svet je najbolje videla kroz tražilo foto-aparata. Otkako joj je otac poklonio prvi, kada je čuo da će dobiti Vukovu diplomu na kraju osmog razreda, više se nije razdvajala od njega.

– Ne mogu da čekam roditeljski, svečanu dodelu svedočanstava, priredbu... Želim da odmah otvoriš poklon koji sam ti danas kupio – rekao je sav ozaren, otišao do sobe i vratio se držeći u rukama kutiju uvijenu u crveni ukrasni papir sa velikom belom mašnom.

Majka je brisala sudove u kuhinji i glasno uzdisala.

Otac je voleo da im priređuje iznenađenja. Često je bio odsutan jer je kao miner provodio mnogo vremena na terenu, pa ih je većito bio željan.

Majka se žalila da je njegov tempo umara, da nije moguće da se propuštene nedelje i meseci nadoknade tako što će sve sabiti u nekoliko dana.

– Evo, već se pakuješ! I sad opet sve ukруг. Ja treba da se borim sa računima, kvarovima po kući, ovčijim boginjama, domaćim zadacima... Evo, mašina pušta vodu! Komšija ispod nas žali se da mu se na plafonu u kupatilu pojavila fleka. Od nas mu curi... – bogoradala je nezadovoljno. Pokušavala je da ga uvuče u svoju svakodnevicu. Bila je praktična po prirodi. Tvrdila je da se umorila od obaveze da se o svemu stara sama.

Otac bi u takvim situacijama izveo manevar koji bi je iznenadio. Poljubio bi je, ponudio da joj skuva najbolju kafu u gradu, ili bi je obuhvatio oko struka, podigao i vrteo sve dok ne bi glasno protestovala. Kada bi je spustio, udarala bi ga krpom, koju je većito držala u ruci i prekorevala:

– Eh, ti! Za tebe je sve igra. Kada ćeš već jednom da odrasteš?! Živiš u izmaštanom svetu! Kao onaj Petar Pan iz Ksenijinijih knjiga...

Ono što je majci smetalo, njoj se kod oca najviše sviđalo. Ta njegova zaljubljenost u život. Zagrljaji koje je nesebično delio. Otvorenost koju je pokazivao prema prijateljima i neznancima. Pažnja koju je poklanjao sitnicama. Spremnost da svima udovolji da bi i sam mogao da bude zadovoljan.

Mnogo puta je pomislila kako je previše popustljiv prema majci. U svemu joj je udovoljavao, a ona je uprkos tome neprestano bila nezadovoljna. Pokušavao bi da joj se umili, a ona kao da se trudila da smisli neku primedbu i pokvari dan koji je lepo započeo. Da je bio drugačiji, neprestano bi se svađali. Tešku narav žene kakva je bila Sonja, malo ko bi mogao da istrpi. Slobodan se samo dobrodušno smejaio, a njoj je i to smetalo:

– Pa, da! Sve što je kažem tebi je smešno! Ne uzimaš me za ozbiljno! Ne znam dokle ću još moći ovako sama – zasuzila bi kada bi ga ispraćala. Bio je to najveći dokaz njene privrženosti i ljubavi. Njemu je to bilo dovoljno.

Zato je znala da će poklon za kraj školske godine, koji joj je pružio, biti poseban. Nije mogla da iščeka da ga otvori.

– Hajde, pogađaj šta je unutra! – otac je bio razdragan koliko i ona.

– Pojma nemam! Ne mogu ni da pretpostavim! Ko zna šta si ovog puta smislio!

– Čak ni meni nije rekao – osorna je bila majka.

Drhtavim prstima odvezala je mašnu, a papir pocepala. Uzviknula je od oduševljenja kada je videla sliku i natpis na kutiji. Obisnula se ocu o vrat: – Ti si genije! Hvala ti! Hvala! Kako si me samo obradovao! Ni u snu nisam očekivala ovako dobar poklon...

– A tek koliko je skup... – ubacila se Sonja još jednom.

Bio je to njen prvi kanon. Poluprofesionalni. Majka je u jednom bila u pravu. Koštao je pravo malo bogatstvo.

Od tada ih je promenila nekoliko, ali je ostala verna proizvođaču.

– Imaš mirnu ruku i oštro oko – umeo je da kaže, dok bi razgledao najnovije radove.

– Ti, Slobodane, kao da pričaš o snajperisti – našalio se jednom prilikom njen stric Vladica.

– Nema tu neke velike razlike – dobrodušno se nasmejao.

– U tehničkom smislu... – dodao je.

Poklon je stigao u vreme kada se školska godina bližila kraju, a ona se intenzivno spremala za prijemni ispit. Učila je revnosno, ali bez jasnog cilja. Kada se majka ljutila i tražila da svi porazgovaraju i konačno razreše to pitanje, otac bi je umirivao, pokušavajući da ćerki kupi još vremena za razmišljanje: – Neka je, odlučiće se dete već. Pa, neće ostati neupisana!

– Ništa osim gimnazije ne dolazi u obzir – bila je kategorična majka.

– Sa našom Vagom se nikad ne zna – oprezan je bio Slobodan.

– Joj, otkad se ti razumeš u horoskop?! – odustajala je od daljeg razgovora.

Foto-aparat je opredelio Ksenijinu sudbinu.

Ćutljiva, ali uporna kada nešto naumi, kod pedagoga se raspitala o smeru koji omogućuje profesionalno bavljenje fotografijom.

Kada je prvi put spomenula majci Grafičku školu na Novom Beogradu, koju je htela da upiše, ona je to kategorično odbila.

Otac tek što beše otišao na teren. Zato se obratila stricu. Vladica je bio udovac. Deca su mu živela u Kanadi.

– Stavljaš me na muke. Želim da ti pomognem, ali se pitam da li je to korektno prema tvojim roditeljima. Sonja će me u top staviti.

– Ona neće znati!

– Vraga neće! – zabrinuto je uzdisao. – Nego, hajmo ovako. Raspitaću se kod drugara kako ide sa tim upisom. Smislićemo i neko alternativno rešenje... Na ovaj klasičan test moraš izaći!

„Zato ga volim kao oca“, uzdahnula je. Sećanja su počela da blede kao dim.

3

Ako znaš šta ti je bilo, ne znaš šta će ti biti.

– Budale! Kako ste ovo mogli da dozvolite?! Zar hoćete da nam despot umre? Ko bi za leš platio otkup?!

Vika nepoznatog mešala se sa mojim ječanjem. Ponovo sam se obeznanio, pa nisam uspeo da čujem odgovor.

Posledice iznenadne posete bile su po mene više nego povoljne. Kada sam se osvestio, bio sam u malenoj, u belo okrečenoj, suvoj i svetloj prostoriji. Ležaj je bio prekriven čistim platnom, a ispod glave mi beše podmetnut meki perjani jastuk.

Rana mi je bila previjena. Ruka je i dalje trnula, ali je manje bolela.

Načinio sam se da spavam kada su se vrata otvorila. Ušao je neko ko je mirisao na borovu smolu, majčinu dušicu i hajdučku travu. Obrisao mi je usne vlažnom maramicom. Kada sam zamljackao žudno jezikom, nasuo mi je više puta po nekoliko kapi vode u usta. Potom je sipao i neku oporu tečnost i čekao da je progutam. Pokrio me je i izašao, ne pokušavajući da me probudi ili započne razgovor.

Ne znam koliko je vremena prošlo dok nisam malo povratio snagu. Počeo sam da jedem, sedim, pomalo šetam po sobici.

Pokazalo se da ipak još nije došao trenutak za umiranje.

U dugim danima i besanim noćima povezivao sam prošle događaje sa sadašnjim i osetio veliku zebnju i nemoć.

Neprekidno sam se pitao zar mi je sudbina da umrem od hrišćanskog mača.

I da li sam mogao izbeći ovaj sukob?

Gde su granice mog trpljenja i popustljivosti? Čini mi se što sam više puštao, više su me gazili!

Sećam se kako mi se mladi Janko Hunjadi beše dopao kada ga sretoh u pratnji ugarskog kralja Žigmunda. Ja se tek bejah pomirio sa ujakom Stefanom, kod koga je Janko isprva pekao vojni zanat. Tek kasnije je obezbedio mesto u pratnji jednog od najcenjenijih evropskih vladara. Žigmundovu naklonost kupovao je kako isticanjem u bitkama, tako i dukatima kada je to bilo potrebno. Nepunu deceniju mlađi od mene, krupnih očiju, visoka čela, pomalo zakučasta nosa, skretao je pažnju i svojom pojavom i ponašanjem. Rođen je u plemićkoj porodici. Deda mu je bio Srbin. Iako skoro golobrad, sin sitnog plemića, nije se dao omesti u nastojanju da prokrči put ka uspehu. Spremno se nosio i sa najviđenijom vlastelom, uzdajući se u svoju dovitljivost. Prepoznao sam u njemu onu drskost koju sam i sâm posedovao. Žeđ za uspehom, potrebu za dokazivanjem... Obojici nam je na čelu pisalo, iako toga nismo bili svesni, da čeznemo da posedujemo vlast i moć.

Mislio sam da bismo mogli biti prijatelji. Da nam poznanstvo može biti od koristi u godinama koje dolaze.

Janko je isprva bio uz mene. Pomagao mi oko odbrane Smedereva i pokretanja vojne protiv osvajača sa juga. Već tada sam video da se radi o ratniku koji se ne plaši nikoga i ničega. Jasno mi je bilo da je bolje imati ga uz sebe, nego protiv. No, ispostavilo se da je mnogo lakše to reći, nego postići.

Njegovi posedi na jugu Ugarske graniče se sa Otomanskom imperijom, pa je više puta morao da se brani od njihovih upada, pljački i pustošenja. Učestvovao je u svakom ratu koji je Žigmund poveo, pa je za nagradu dobijao dukate i nove posede.

Za njega potpisani mir s Turcima nije ništa značio, ukoliko bi papa i kralj pozvali u novi krstaški rat protiv sultana.

Priključio sam mu se sa svojim odredima u jesen 1443. Osmanlije su bile zauzele despotiju i sve srpske gradove, pa i Smederevo. Želeo sam nakon pet godina lutanja i beskućništva da ih oslobodim i stvorim priliku da se vratim sa porodicom. Utom sam saznao da su mi Turci oslepeli sinove Grgura i Stefana, pa bejah željan osвете i krvi!

Zajedno stigismo sve do Sofije. Iz Srpske despotovine proterasmo osvajače. Žali bože što dođe zima, pa se naša vojska vrati, inače ko zna dokle bismo stigli! Silnu pometnju i strah unesosmo u neprijateljske redove!

Iz straha da ne izgubimo osvojeno, postao sam najglasniji zagovornik mira. On beše potpisan narednog proleća u Jedrenu. Dogovoreno je desetogodišnje nenapadanje.

Niko srećniji zbog toga ne beše od mene!

Zato je ravna propasti bila vest koju ubrzo dobih. Kralj Vladislav i Janko polazili su u novi pohod. Nisam imao kud. Morao sam da reagujem. I da biram. Poslao sam poklisara sultanu, te potpisasmo novi sporazum. On je bio zadovoljan zbog vesti koje je dobio, i obećanja da hrišćanskoj vojsci neću dozvoliti prolaz preko despotije, a ja jer povratih sve gradove i državu natrag, uz obećanje da će mi i sinovi biti pušteni.

To je pokvarilo moje odnose sa Jankom Hunjadijem, ali drukčije nisam mogao.

Predvodio je vojsku koju su sačinjavali ratnici okolnih hrišćanskih zemalja. Tog puta su zaobišli Srbiju. Moja odluka da ne pristanem na ishitren sukob pokazala se mudrom jer ih je sultan Murat strahovito porazio kod Varne. Tu i nesrećni kralj Vladislav pogibe...

Sve snage sam upro da ojačam zemlju i ispomognem narod koji se silno beše napatio poslednjih godina.

Za to vreme Hunjadi je postao ugarski gubernator u ime maloletnog kralja. Sporadično su do mene stizale glasine o

nezadovoljstvu ugarske stare vlastele što se jedan skorojević tako nametnuo i ustoličio. Smejali su mu se jer je zakletvu davao na mađarskom, a ne na latinskom koji nije znao, ali on za sve to nije hajao.

Priznajem da sam delio njihovo mišljenje. Po sporazumu iz 1426. iz vremena kralja Žigmunda nasledio sam položaj ugarskog velikaša. To je bio otrovni žalac u mojoj duši koji me je mamio da se borim za vlast i van Srbije. Otuda sam verovao da je bilo mnogo nas koji smo više od Hunjadija zasluživali taj položaj, ali se očito nismo našli u pravo vreme na pravom mestu, ili nismo uspeli da se za to pobrinemo.

Janko je postao osion. Hirovit. Umišljen. Kada je ponovo okupio vojsku pre sedam leta, godine 1448, nije hteo da čuje da ne mogu da mu se pridružim. Ni tog puta nisam dao saglasnost da sa vojskom pređe preko moje teritorije. Zato je on i bez dozvole protutnjao Srbijom, pljačkajući i paleći sve do Kosova. Tamo je bitku izgubio i zamalo glavu ostavio.

Pamtim da noćima nisam spavao, premišljajući se šta da radim. Da li da ga ostavim, pa da i sledeći put nekažnjeno vršlja po mom dvorištu, ili da ga naučim pameti.

Prijateljstvo nas već duže vreme ne beše vezivalo. Prvi ga je pogazio. Zato otposlah glasnike namesnicima po celoj zemlji da izdaju saopštenje kako Hunjadi i njegova vojska ima da se zarobe i bace u tamnicu. Jeste se on krio usput, ali zalud. Kada su ga prepoznali, obećavao je bogate nagrade ako ga puste i ne odaju. Gotovo da je uspeo da se nagodi, ali se među vojnicima koji su ga opkolili nađoše i oni meni odani. Okovali su ga i sproveli do Smedereva. Bogato sam ih nagradio.

Mora da mi Hunjadi nije oprostio dane provedene u zatočeništvu. Zbog svega toga sada sam ja lišen slobode...

Isprva sam sedeo ovde i nisam znao šta mi se događa. Bolela me je ruka, bolela me je i duša. Rana mi se beše upalila. Groznica mi je mutila svaku suvislu misao. Čim počeh da se oporavljam, sve mi je brzo postalo jasno.

Doveden sam u neko utvrđenje, mislim da znam i koje. Osvedočio sam se da nije mnogo udaljeno od našeg Kupinika. Sustižu me nesreća za nesrećom. Pobegoh od bolesti, a dopadoh ropstva...

Janka sam pustio nakon što mi je obećao da će vratiti dobra koja mi beše oduzeo i da će platiti otkup. Da će tako i biti jamčio mi je njegov sin koji mesto njega osta u Smederevu...

Dve godine posle poravnanja računa on me oblagla kod pape i od njega dobi razrešenje od svih obaveza i ustupaka prema meni. Obrušio se kao nikad na moje posede u Ugarskoj. Jedva ga urazumih i zaustavih zarukama svoje unuke Jelisavete, Kantakuzinine kćeri, sa njegovim sinom Matijom. No, prerana smrt devojke potrla je te planove i poljuljala varljivi mir.

Prošle godine sam ponovo morao da prebegnem u Ugarsku kada Osmanlije nasrnuše na despotiju. I ove 1455. ponoviše napade, a ja opet moradoh preko Dunava...

Jedva sam skoro sklopio novi mir sa sultanom Mehmedom i vratio se u Smederevo sa zebnjom u srcu, pitajući se kada će na nas nemoćne i bez zaštite ponovo udariti. Nevolje se nižu. Ako se borim protiv jedne sile, drugoj okrećem leđa i izlažem se smrtnoj opasnosti.

I Mleci, i Ugari, i papa prave se da ne vide da su nam moći na izmaku. Na vratima je svima neprijatelj koji neće kucati, već će ih razvaliti i provaliti nam u kuću, jer je u dvorište odavno već ušao. Oni praznoslove i preganjaju se ko daje više, a ko manje, ko ima obaveze, a ko nema...

Dok sam spasavao glavu i državnu riznicu, i izbijao neko vreme iz zemlje, podmuklo mi se primače Jankov šurak Mihailo Silađi iza leđa. Silno se osilio otkad je postavljen za zapovednika Beograda! Za vreme mog odsustva na brzinu sagradi više utvrđenja na obali Dunava između Beograda i Smedereva. Na mojoj zemlji!

Svi misle kako sam mator i izlapeo. Da više nemam snage ni načina da se bilo kome suprotstavim. Ušao sam u devetu

deceniju, ali me pamet još dobro služi! Dok hodam, dok mišlim, neću im se dati! Zato sam i naredio da prate zapovednika i da mu postave zasedu. Pre samo koji mesec nađoše ga kada je putovao uz našu granicu kolima sa rođenim bratom Ladislavom i nešto pratnje. Kada ga napadoše, okretan kao vidra, skočio je na privezanog konja, mačem se probio kroz obruč mojih ljudi i umakao. Ladislava, koji osta na kolima, nasmrt su izboli i doneli u Smederevo. Silađi je stoički primio udarac, rešen da mi se osveti.

Gotovo sam siguran da nam je postavio zasedu i da me sada drži kao taoca. Pitanje je trenutka kada ću se u to i uveriti... Ako su moje pretpostavke tačne, mora da sam u beogradskoj tvrđavi. Na njegovoj teritoriji. Na ugarskoj zemlji, koja neko vreme beše i naša.

Ah, taj Beograd, nikad ga prežaliti neću!